

Τι σημαίνει η κάθαρση στην Εκκλησία (Σεβ. Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου)

Date : Μαΐου 7, 2006

Ένα εξαιρετικό άρθρο του Σεβ.. Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου, όπου στηλιτεύει την προτεσταντική αντίληψη περί «καθαρότητας» της Εκκλησίας και αντικαθιστά την έννοια κάθαρση με τους δόκιμους όρους των Πατέρων μετάνοια - θεραπεία - επιστροφή.

"Η όλη συζήτηση για την κάθαρση νομίζω δείχνει ένα «αιρετικό» πνεύμα που εισέρχεται μέσα στον εκκλησιαστικό χώρο, ένα πνεύμα που διακρίνεται από έναν νοσηρό νομικισμό, αλλά και έναν άρρωστο πουριτανισμό"

Ο λόγος περί καθάρσεως και καθαρότητας που ενέσκηψε τον τελευταίο καιρό μπορεί να βοηθήσει την Εκκλησία μας, και πιστεύω ότι κάτι καλό θα προέλθει από αυτό το γεγονός, αλλά μπορεί να οδηγήσει και στη διαστρέβλωση της πνευματικότητάς της, δηλαδή μπορεί να οδηγήσει σε μια πουριτανική αντίληψη περί της εκκλησιαστικής ζωής. Γι' αυτό και χρειάζεται πάντοτε, και στις ημέρες μας, να ακούγεται ο θεολογικός λόγος της Εκκλησίας και για το θέμα αυτό.

Η κοινωνία, όπως λένε πολλοί, θέλει την κάθαρση στην «Εκκλησία», την οποία, όπως ισχυρίζονται, δεν βλέπουν να γίνεται, καίτοι λειτουργεί η εκκλησιαστική δικαιοσύνη. Όμως αυτό εν πολλοίς συνιστά αφ' ενός μεν άγνοια της Ορθοδόξου Παραδόσεως, αφ' ετέρου δε παραπλάνηση της εκκλησιαστικής ζωής. Θα τονισθούν στη συνέχεια τρία σημεία για να υποστηριχθεί η άποψη αυτή.

*** Η έννοια της καθάρσεως**

Υπάρχει σαφώς διαφορά μεταξύ της καθάρσεως που λειτουργεί σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής, σε διάφορους οργανισμούς, και της καθάρσεως που λειτουργεί μέσα στον «χώρο» της Εκκλησίας. Κατά την ανθρωποκεντρική έννοια κάθαρση είναι η αποβολή και η απομάκρυνση ενός μέλους από μια διοίκηση, από ένα κόμμα, από μια οργάνωση. Κατά την εκκλησιαστική όμως παράδοση, η κάθαρση δεν λειτουργεί ως αποβολή, αλλά ως επιστροφή ενός μέλους στην εκκλησιαστική ζωή, αφού προηγουμένως με την αμαρτία απομακρύνθηκε και αποκόπηκε από αυτήν. Επομένως, ενώ για τον κόσμο η κάθαρση νοείται ως αποκοπή, έξοδος από κάποια οργάνωση, για την Εκκλησία νοείται ως επιστροφή από τησχάση (τη διαίρεση) στη σχέση με τον Θεό και τους ανθρώπους. Για το Κόμμα η κάθαρση είναι διαγραφή, για την Εκκλησία η κάθαρση λειτουργεί ως εισδοχή.

Έτσι, η κάθαρση στην Εκκλησία νοείται ως μετάνοια και θεραπεία του ανθρώπου που πραγματοποιείται με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος και τη συνέργεια-ελευθερία του ιδίου του ανθρώπου. Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής θεωρεί ότι η κάθαρση είναι το πρώτο στάδιο της πνευματικής ζωής που λέγεται «πρακτική φιλοσοφία» και αυτό σημαίνει ότι στην κατάσταση αυτή ο άνθρωπος βιώνει την καθαρτική ενέργεια του Θεού και οδηγείται στον φωτισμό και τη θέωση.

*** Διαφορά Νόμων και ιερών Κανόνων**

Αυτόν τον θεραπευτικό χαρακτήρα της καθάρσεως τον συναντούμε στους ιερούς Κανόνες της Εκκλησίας που θεσπίστησαν από τις Τοπικές και τις Οικουμενικές Συνόδους. Η κάθαρση μπορεί να πραγματοποιηθή στην Εκκλησία μόνον με τη χρησιμοποίηση των ιερών Κανόνων, για να βρίσκεται μέσα στον σκοπό της που είναι η μετάνοια των νοσούντων μελών της.

Στο σημείο αυτό μπορεί κανείς να δη τη διαφορά μεταξύ των νόμων της Πολιτείας και των ιερών Κανόνων της Εκκλησίας. Οι νόμοι της Πολιτείας τιμωρούν τους παραβάτες για κάποιο παράπτωμά τους ώστε να διατηρήται ο κοινωνικός ιστός.

Ομως οι ιεροί Κανόνες δεν τιμωρούν, αλλά θεραπεύουν την πνευματική ασθένεια των αρρώστων και ακόμη διατηρούν την υγεία στο άλλο σώμα της Εκκλησίας. Ετσι, οι ιεροί Κανόνες βρίσκονται στον αντίποδα του νόμου της Παλαιάς Διαθήκης, του ρωμαϊκού νόμου και του γερμανικού δικαίου, όπως εφαρμόσθηκε στη φεουδαλιστική κοινωνία της Δύσεως. Άλλωστε, εδώ φαίνεται η διαφορά μεταξύ της Δυτικής και Ορθόδοξου παραδόσεως, αφού ο δυτικός Χριστιανισμός εμφορείται από το λεγόμενο νομικιστικό πνεύμα ή και από αντίδραση στον αντινομισμό, ενώ ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός διακρίνεται από το φιλόανθρωπο θεραπευτικό πνεύμα. Αυτή τη διαφορά τη βλέπουμε σε δύο μεγάλους λογοτέχνες μας, τον Καζαντζάκη και τον Παπαδιαμάντη. Συγκεκριμένα, μπορούμε να δούμε πώς παρουσιάζε ο Καζαντζάκης τους δύο παπάδες (παπα-Φώτη και παπα-Γρηγόρη) στο έργο του «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται», κατά πουριτανική άποψη ο καλός και ο κακός, και πώς περιέγραφε ο Παπαδιαμάντης άλλους δύο παπάδες (παπα-Κυριακό και παπα-Θοδωρή) στο έργο του «Εξοχική Λαμπρή», με ορθόδοξο «πνεύμα» ως αμαρτάνοντες και μετανοούντες.

Είναι χαρακτηριστικός στο σημείο αυτό ο 102ος Κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, ο οποίος θεωρεί την αμαρτία ως νόσο («ου γαρ απλή της αμαρτίας η νόσος»), τον Κληρικό ως ιατρό που πρέπει να επιδείξει «την ιατρικήν εν Πνεύματι επιστήμην» και φυσικά αυτή η επιστήμη έγκειται στο να χρησιμοποιήσει στον άρρωστο «την κατάλληλον θεραπείαν», αποφεύγοντας «την αμετρίαν», που δεν οδηγεί τον άρρωστο στη σωτηρία.

*** Κάθαρση Κληρικών και λαϊκών**

Αυτός ο σκοπός της καθάρσεως, διά της οποίας ο άνθρωπος δέχεται την καθαρτική ενέργεια του Θεού που συντελεί στη σωτηρία του, αναφέρεται και στους Κληρικούς και τους λαϊκούς. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία δεν υπάρχει διαλεκτική αντίθεση και διαφορά μεταξύ Κληρικών και λαϊκών ως προς τη θεραπεία και τη σωτηρία τους, αφού και οι δύο έχουν την ίδια ευθύνη ως προς αυτήν. Δεν έχει δοθή άλλο Ευαγγέλιο για τους Κληρικούς και άλλο Ευαγγέλιο για τους λαϊκούς.

Και είναι γνωστόν ότι οι ιεροί Κανόνες προβλέπουν για τους Κληρικούς την καθαίρεση και για τους λαϊκούς τον αφορισμό. Η φράση «*ει Κληρικός καθαιρείσθω ει δε λαϊκός αφοριζέσθω*», όπως λέγεται σε πολλούς ιερούς Κανόνες, φανερώνει αυτήν την αλήθεια. Και βέβαια τόσο η καθαίρεση των Κληρικών όσο και ο αφορισμός των λαϊκών πρέπει να γίνονται με ιδιαίτερη προσοχή, με τη διαδικασία που προβλέπουν οι ιεροί Κανόνες, δηλαδή με την ύπαρξη αξιόπιστων μαρτύρων και με σκοπό πάντοτε τη θεραπεία και τη σωτηρία των νοσούντων μελών.

Το ότι τον τελευταίο καιρό πολλοί γίναμε μάρτυρες που οι λαϊκοί φωνάζουν για κάθαρση στην Εκκλησία και εννοούν κακώς με αυτό μόνον τους Κληρικούς, αγνοώντας βέβαια την ουσία της καθάρσεως από εκκλησιαστικής πλευράς, μπορούμε να φαντασθούμε τι θα γινόταν αν και οι Κληρικοί, χρησιμοποιώντας τους ιερούς Κανόνες, μιλούσαν για κάθαρση των λαϊκών, μέσα από πουριτανικές αντιλήψεις; Αλλά πάντοτε μέσα στην Εκκλησία υπάρχει το φιλόανθρωπο πνεύμα και η αγάπη που συντελεί στη σωτηρία των νοσούντων μελών.

Η όλη συζήτηση για την κάθαρση νομίζω δείχνει ένα «αιρετικό» πνεύμα που εισέρχεται μέσα στον εκκλησιαστικό χώρο, ένα πνεύμα που διακρίνεται από έναν νοσηρό νομικισμό, αλλά και έναν άρρωστο πουριτανισμό.

Τελικά χρειαζόμαστε σήμερα και μια κάθαρση από τους νομικιστές, τους καλβινιστές και τους πουριτανούς.

(Πηγή: 'Το ΒΗΜΑ' 27/3/2005)